

تأثیر عوامل بلندمرتبه بر ارتقاء فرهنگ سکونتگاهی شهر شیراز با بهره‌گیری از مدل تحلیل شکاف*

Effective Components of High-rise building in Promotion of Residential Culture of Shiraz Using the Gap Analysis Model

مهدی توکلی کازرونی^۱، هادی کشمیری^۲ (نویسنده مسئول)

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۰۸

چکیده

امروزه تأمین مسکن به عنوان یکی از اساسی‌ترین نیازهای زیستی اهمیت ویژه‌ای در برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع دارد. تهیه و تأمین مسکن به ویژه مسکن مناسب از این نظر که فراهم کننده آسایش و رفاه انسان‌ها بوده، نقش مهمی را در زندگی افراد جامعه دارد. به دنبال رشد فزاینده شهرنشینی ناشی از افزایش جمعیت و مهاجرت‌های روستایی و در شرایط محدودیت منابع زمین و عدم امکان رشد افقی شهرها، توسعه عمودی که نمود آن با عنوان "بلندمرتبه" خوانده می‌شود، مد نظر قرار گرفت. توسعه این پدیده بدون برنامه‌ریزی صحیح و عدم توجه به مسائلی از جمله بافت و عامل‌های فرهنگی در فضای تعاملی سکونتگاهی منجر به بروز رفتارهایی از ساکنین می‌گردد که مخل از بین برنده فرهنگ سکونت‌ی است. در این پژوهش با هدف کاهش اثرات بلندمرتبه سازی بر زندگی ساکنین علی‌الخصوص ساکنین شهر شیراز با توجه به محلی بودن مفهوم فرهنگ از طریق افزایش فرهنگ سکونت‌ی، ابتدا با استفاده از روش مطالعات کتابخانه‌ای، با بازنگری ادبیات موضوع مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتگاهی شناسایی و سپس در قالب روش دلفی با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی مورد سنجش قرار گرفت. در ادامه به منظور مشخص شدن اختلاف میان وضع موجود و وضعیت مورد انتظار، طی پرسشنامه‌ای ۴۱ سؤالی و با حجم نمونه ۱۱۰ عددی از کارشناسان برگزیده که همگی از نظر محل سکونت و تخصص دانشگاهی به نحوی با فرهنگ سکونت‌ی شیراز آشنا بوده، به مقایسه میانگین زوجی مؤلفه‌ها پرداخته شد و عوامل مربوط به نیاز فیزیکی، ایمنی و آرامش، تعامل اجتماعی، هویت اجتماعی و نظم و خود شکوفایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که درک بهتر این اختلاف در نمودار پراکنش شکاف مشهود گردید. در انتها با ارائه راهکارهایی در راستای هماهنگ کردن بلندمرتبه‌ها با فرهنگ خاص شهر شیراز، به بهبود شرایط زندگی و تأمین محیطی سرشار از سرزندگی و آرامش گام برداشت.

واژه‌های کلیدی:

فرهنگ سکونت‌ی، بلندمرتبه سازی، تعامل اجتماعی، مدل تحلیل شکاف.

۱. دانشجوی دکتری تخصصی، دانشکده هنر و معماری، گروه معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. m_tavakoli@yahoo.com

۲. استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز، شیراز، ایران. keshmirihadii@yahoo.com

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری مهدی توکلی کازرونی "با عنوان تأثیر بلندمرتبه سازی بر فرهنگ سکونت‌ی ایران، نمونه موردی شهر شیراز" است که به راهنمایی دکتر هادی کشمیری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز در حال انجام است.

۱- مقدمه

مهم‌ترین ساختار مصنوع انسان در پی تحول زندگی بشر از شکارورزی به یکجانشینی، خانه است و استقرار انسان در این نقطه اتفاق افتاد. استقرار به معنای قرار، در تقابل با حرکت فهم می‌شود. از آنجا که مسکن مهم‌ترین عامل در زندگی انسان در پی تحولات زیستی او در کره زمین بوده است، این استقرار در پس ظاهر بی‌پیرایه دارای مفهومی عمیق و قداست ذهنی است (خاکپور و همکاران، ۱۳۹۴). در حرکت رو به تکامل جوامع بشری، ارتباط خانه با فضای عمومی تغییر کرد. ساختمان‌ها پشت و رو شدند و در پی آن چهره حیاط‌ها تغییر کردند. شهروندان به طور اجتناب‌ناپذیری به جهان خارج و زندگی عمومی رو نمودند. همین امر منجر شده است تا مسائل اجتماعی و محیط‌های اشتراکی بر رفتارهای ساکنان تأثیر بگذارد و متقابلاً از آن تأثیر پذیرد. یکی از انواع گونه‌های مسکونی، بلندمرتبه‌ها هستند که امروزه در سطح کشور به ویژه شهرهای بزرگ گسترش چشمگیری داشته است (پوردیهیمی، ۱۳۹۱). سیاست بلندمرتبه سازی، بدون در نظر گرفتن نیازهای مختلف انسان و نتایج روانشناختی آن، از مسائلی است که زندگی فردی و اجتماعی ساکنین را با مشکلات و نابسامانی‌های متعدد مواجه کرده است (خاک‌زند و بقالیان، ۱۳۹۴). همچنین در این مجموعه‌ها شیوه زندگی، رفتارهای سکونتی و فرهنگ کاربران در نظر گرفته نمی‌شود. رضایت از سکونت در این واحدها فقط به دلیل مشکلات مالی و آرزوی داشتن یک واحد سکونتی است (Safdarian & Habib, 2014). یکی از رسالت‌های طراحان و معماران خلق رابطه‌ای متناسب بین انسان‌ها و کالبد اطرافشان است. برای نیل به این هدف، خالقان فضا باید درک صحیحی از رفتار انسان در محیط‌های متفاوت داشته باشند، به نحوی که پیوند انسان و مکان را قوی‌تر سازند. بهزادفر و قاضی‌زاده (۱۳۹۰). در اثر برنامه ریزی نادرست و طراحی و به ویژه انبوه سازی‌های کلیشه‌ای، انسان‌ها به صورت توده در کنار هم قرار می‌گیرند و به جای گروه‌های اجتماعی هدفمند، انبوه‌های از افراد تشکیل می‌شود که کنار هم قرار گرفتن آن‌ها فقط ازدحام و شلوغی و هرج و مرج را در پی دارد. در چنین شرایطی افراد خانواده برای تأمین حداقل امنیت و آرامش از جمع فرار می‌کنند و به کنج خانه پناه می‌برند و غربت و محرومیت اجتماعی از اینجا آغاز می‌شود (پوردیهیمی و همکاران، ۱۳۸۹). محرومیت اجتماعی سبب می‌گردد تا ساکنین از خود رفتارهایی نشان دهند که مخل و از بین برنده فرهنگ سکونتی می‌باشد. لذا

ساختمان‌های بلندمرتبه در راستای ارتقاء فرهنگ سکونتی ساکنین و ایجاد فضایی با کیفیت برای زندگی ساکنان آن‌ها می‌تواند فضاهای جدید را به محیط‌های مسکونی تبدیل کند پژوهش در زمینه فرهنگ سکونتی علی‌الخصوص در ساختمان‌های بلندمرتبه ضروری می‌باشد.

- با توجه به اهمیت موضوع در ادامه سعی گردیده تا پس از شناخت مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه‌ها بر فرهنگ سکونتی به تحلیل شکاف‌های موجود در طراحی بلندمرتبه و فرهنگ سکونتی خصوصاً شهر شیراز پرداخته شود.

۲- روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های اکتشافی است. زیرا مسئله‌ای را مورد توجه قرار می‌دهد که قبلاً به آن پرداخته نشده است. در این پژوهش از رویکرد آمیخته استفاده می‌کنیم که هدف آن ترکیب روش‌های پژوهش کمی و کیفی برای دستیابی به روشی مناسب جهت دستیابی به اهداف پژوهش است. در این راستا ابتدا در نتیجه بازنگری ادبیات موضوع با استفاده از روش کتابخانه‌ای، مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی که شامل ۴۱ مورد بود استخراج گردیده و سپس در قالب روش دلفی با استفاده از ابزار پرسشنامه‌ای در سه مرحله و مبتنی بر روش گلوله برفی با نمونه آماری شامل ۳۲ کارشناس در حوزه معماری مورد سنجش و رتبه بندی قرار می‌گردد.

با توجه به اینکه تعداد بالای مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی (۱۵ مورد) موجب دشواری و پیچیدگی در طراحی و آزمون سؤالات پیشنهادی خواهد شد، لذا به منظور کاهش تعداد مؤلفه‌ها از آزمون تحلیل عاملی استفاده گردید. همچنین با توجه به آزمون مقایسه میانگین بین وضع مطلوب و موجود صورت گیرد، ابتدا لازم است نوع توزیع مشاهدات (نرمال یا غیرنرمال بودن) مشخص و سپس بر اساس آن آزمون آماری مناسب اجرا شود. برای این منظور از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف استفاده می‌شود. در این آزمون فرض صفر بیانگر توزیع آماری نرمال و فرض جانشین توزیع غیرنرمال را تأیید می‌کند.

با توجه اینکه توزیع مشاهدات در این پژوهش نرمال به دست آمده است از آزمون پارامتریک مقایسه زوجی برای تحلیل شکاف استفاده شد. در تحلیل شکاف با استفاده از پرسشنامه ۴۱ سؤالی و با حجم نمونه ۱۱۰ عددی از کارشناسان برگزیده که همگی از نظر محل سکونت و تخصص دانشگاهی به نحوی با فرهنگ سکونتی شیراز آشنا بوده، میانگین وضعیت موجود (ادراکی) با وضعیت ایده‌آل (مورد

حدود یک میلیون نفر رسیده بود (که رقمی استثنایی در آن برهه زمانی است) علاوه بر ساختن خانه‌های شخصی که به آنها "دموس" می‌گفتند یک سیستم آپارتمان نشینی به نام "اینسولانه" شکل گرفت که از لحاظ فرم و عملکرد عبارت بودند از بلوک‌های مسکونی سه یا چهار طبقه با پلکان مشترک که در هر طبقه به دو آپارتمان می‌رسید. این بلوک‌ها موازی خیابان ساخته می‌شدند و هرکدام راه پله ورودی مستقلی از خیابان داشتند (اعتصام، ۱۳۹۲). در واقع بلندمرتبه سازی به عنوان راه حلی در نتیجه افزایش جمعیت ناشی از مهاجرت به مراکز شهری در مقابل مسئله کمبود زمین و قیمت بالای آن به خصوص در شهرهای بزرگ، مد نظر توسعه دهندگان و سازندگان قرار گرفته است (Tayyab et al., 2017). بنابراین با در نظر گیری این مسئله که امکانات و شرایط زندگی امروز اجازه زندگی در خانه‌های ویلایی را به بسیاری از شهروندان نمی‌دهد و از سوی دیگر نیاز به وجود فضایی مکمل در کنار فضای داخلی آپارتمان‌ها جهت پاسخگویی به نیازهای تفریحی، ایجاد رابطه مستمر با طبیعت و گسترش بخشی از عملکردهای فضای داخل به خارج ضرورت توجه به فضای باز را تبیین می‌نماید، لزوم توجه به فضاهای باز به عنوان محلی برای برقراری تعاملات اجتماعی و در پی آن افزایش حضور مردم و در نتیجه افزایش امنیت اجتماعی و ایجاد حس مسئولیت در ساکنان نسبت به محل زندگی خود را بیان نموده است.

انتظار) مقایسه و تصمیم‌گیری صورت می‌پذیرد. نحوه انتخاب جامعه به صورت ناحیه‌ای و مرتبط با شهر شیراز، در راستای تجزیه و تحلیل مؤلفه‌ها و ارائه نتیجه‌گیری و راهکارهایی جهت به کارگیری در طراحی بلندمرتبه‌های این شهر می‌باشد. به منظور بررسی دقیق‌تر، شناسایی عوامل مسئله ساز بر فرهنگ سکونتی در بلند مرتبه‌سازی بر اساس شکاف‌های به دست آمده بسیار حائز اهمیت است؛ برای این منظور از نمودار پراکنش^۱ استفاده می‌شود که محور عمودی آن را وضعیت موجود (واقعی) و محور افقی آن را وضعیت مورد انتظار (مطلوب) ابعاد دارای شکاف تشکیل می‌دهد. این نمودار چهار ناحیه تحلیلی، شامل تعادل تثبیت شده، تعادل رشد، بحران‌زا و مسئله ساز را مشخص می‌سازد.

۳- پیشینه پژوهش

مسکن نهادی است که برای پاسخگویی به مجموعه‌ای پیچیده از اهداف ایجاد می‌شود. از سوی دیگر مسکن پدیده‌ای اجتماعی است و انتظام و نوع فضاها و همچنین فرم ظاهری آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تأثیر می‌پذیرد. هدف اصلی مسکن به وجود آوردن محیطی سازگار و منطبق بر روش زندگی انسان است. علاوه بر تأمین نیازهای فردی، مسکن باید قادر به برآورده ساختن نیازهای اجتماعی انسان نیز باشد (پوردیهیمی، ۱۳۹۰). از نظر تاریخی بلندمرتبه سازی سابقه‌ای دوهزار ساله دارد. زمانی که امپراتوری روم گسترش می‌یافت و جمعیت شهر روم به

Table 1: High-rise-related research

Results and research approaches	Title of research	Year of publication	Author	Row
Pay attention to the criteria and criteria for the correct location of high-rise buildings	Locating high-rise buildings with emphasis on urban smart city development	1392	Rahnama and Razaghian	1
Explaining the process of changing the space and turning it into a place in the city and providing different definitions of the place, introducing types of classification of the place or explaining the issues in accordance with the culture of the Iranian society and introducing the relative terms of the concepts of apparently equivalent words in two languages relative to their different cultures. Investigating the flexibility and sustainability of the environment from the importance of design and architecture design	Reflections on interactions with cultures on theories and terminology, (example: space and place)	1394	Naghizadeh	2
Efforts to improve the relations of citizens with the place as the adherents of the body and activities can strengthen the relationship of this citizen with the place and, ultimately, their degree of belonging and attachment to the city has a significant impact.	Awesome Impact on the Flexibility of the Environment and its Sustainability Assessing the impact of the sense of belonging citizenship from the sense of place, with an emphasis on its semantic component; Case study: New Campus Town	1394 1395	Saiedin and Aqli Moghaddam Rafiyan et al	3 4

Results and research approaches	Title of research	Year of publication	Author	Row
The quality of the intermediate space complex has a direct effect on the formation of human-environmental qualities in residential complexes in Shiraz. In other words, with the high quality of the intermediate-quality quality variable, the dependent variable is higher	Analysis of the relationship between the quality of intermediate space and human-environmental qualities	1396	Eyni Far et al	5
Study of the sustainable development of high-rise buildings	Sustainable development of high-rise building	2011	Feng Pan & Xingkuan Wu	6
Analysis of the economic and social conditions in the emergence of high-rise housing	High-Rise Homes	2012	Fincher & Wiesel	7
Effects and differences in the concept of residential satisfaction	The impact of the have-want discrepancy on residential satisfaction	2014	Jansen	8
The study of the aspects and effects of high-rise buildings in urban areas	High Rise Building aspects and significant Impacts in Urban Areas	2016	Wezha Hawez Baiz & Dedar Salam Khoshnaw	9
The study of the aspects and effects of high-rise buildings in urban areas	The effects of high-rise residential construction on sustainability of housing systems	2017	Tayyab et.al.	10

۴- واژگان پژوهش

۴-۱- سکونت

سکونت بیانگر برقراری پیوندی پرمعنا بین انسان و محیطی مفروض می‌باشد. این پیوند از تلاش برای هویت یافتن یعنی به مکانی احساس تعلق داشتن ناشی گردیده است (شاهین و همکاران، ۱۳۹۴). ذاکری‌زاده (۱۳۹۲) در مقاله ای تحت عنوان "سکونت، فرهنگ و معماری پایدار ایرانی" معنای سکونت را به نقی از هایدگر چنین بیان می‌نماید: سکونت کردن هدف هر نوع بنا کردن است و خصیصه اصلی آن آسیب نرساندن و حراست کردن است که با نجات دادن زمین، پذیرفتن آسمان، ماندن در انتظار خدایان و هدایت کردن فانیان بدست می‌آید. به عبارتی

مسکن تنها یک ساختار نیست بلکه نهادی است که برای پاسخگویی به مجموعه‌ای پیچیده از اهداف ایجاد می‌شود. از سوی دیگر مسکن پدیده‌ای اجتماعی است و انتظام و نوع فضاها و همچنین فرم ظاهری آن از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تأثیر می‌پذیرد. هدف اصلی مسکن به وجود آوردن محیطی سازگار و منطبق بر روش زندگی انسان است. علاوه بر تأمین نیازهای فردی، مسکن باید قادر به برآورده ساختن نیازهای اجتماعی انسان نیز باشد (پوردیهیمی، ۱۳۹۱).

مفهوم مسکن از منظر اندیشمندان و نظریه پردازان بسیاری مورد بحث قرار گرفته است که خلاصه از برخی این تعاریف در جدول زیر بیان گردیده است:

Table 2: Summary of ideas and ideas of theorists about the concept of habitation

Theoretical perspective about the concept of housing residence and home	Theorist
From his point of view, the house is not just a habitat, but a place where the presence in it gives rise to perfection, affects the behavior of the individual and focuses on the connection of human beings with each other. When the house has an effect on the person in its fullest extent, then the city will, in its entirety, lead to the evolution of all citizens.	Abu Nasr Farabi
The house is a place for the deployment of the family, and in fact the main illustrator of the human realm, an institution in the heart of modern society, is a symbol for personal expression of the individual and mental and physical shelter.	Ali Madani Pour
The housing scene is home to a shelter that brings security and comfort to its inhabitants. The home is the place for a privately-held private residence based on love, and ultimately a home of life that adds to the inner realm of memories of a remote environment.	Kristin Norberg Schultz
Housing is not just a structure, but an institution, created for a complex set of goals, and because of its social phenomenon, the discipline and type of spaces, as well as its physical form, are cultural, social, and economic factors. Is affected.	Rappaport
It is a collection of richly evolving cultural, demographic and psychological meanings that we attach to physical structure and has six characteristics: shelter, ordering, identity, solidarity, symbiotic warmth and fit with psychological needs	Robert Gifford

ارائه نشده است. بلندی ساختمان نسبی است و بستگی به شرایطی همچون شرایط زمانی، شرایط اجتماعی، تصورات فرد از محیط و ارتفاع ساختمان‌های همجوار دارد و تا حد زیادی با توجه به عرف محل تعریف می‌شود. به این صورت که در میان ساختمان‌های بلندمرتبه در شهرهایی چون نیویورک و شیکاگو، ساختمان‌های ۴۰-۵۰ طبقه کوتاه به نظر می‌رسند، در حالی که همین بناها برای شهرهای بزرگ اروپایی جزء ساختمان‌های بلندمرتبه محسوب می‌شوند (رزاقیان، ۱۳۹۵).

در جدول ذیل واقعیات و الزامات مورد توجه و مؤلفه‌های الزام‌آور بلندمرتبه‌سازی در شهرهای بزرگ به صورت خلاصه جمع‌آوری گردیده است که می‌توان از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده فرم بلندمرتبه‌ها از کاربری اراضی، شبکه دسترسی، تناسبات وضوح و مکان‌های مردمی نام برد.

۲-۴- مفهوم بلند مرتبه

بلندمرتبه‌سازی پدیده‌ای است که کم و بیش، در طول تاریخ معماری، به آن پرداخته شده است. کهن‌ترین ساختمان بلند در دوران باستان را اهرام مصر می‌دانند. با وجود این پیشینه تاریخی، "نخستین بناهایی که در اواخر نیمه دوم قرن نوزدهم به ساختمان‌های بلند شهرت یافتند، متعلق به شهر شیکاگو هستند" (سیدین و عقلی مقدم، ۱۳۹۴). به دنبال پیشرفت فناوری و در پاسخ به مسائلی همچون کمبود زمین و عدم امکان گسترش افقی بنا در مناطق مورد تقاضا و بهینه شدن مصرف انرژی در ساختمان، رویکرد بلند مرتبه‌سازی قوت گرفت.

بلندمرتبه‌سازی و ساختمان‌های بلند با تعاریف متعددی عنوان شده‌اند، این تعاریف در طول زمان و در مکان‌های مختلف نیز متفاوت بوده است (رهنما و رزاقیان، ۱۳۹۲). اما به طور کلی معیار خاصی برای تعریف اینگونه ساختمان‌ها

Table 3: Relevant realities and requirements for the realization of high-rise building in metropolises

The Facts and Compulsory Components of high-rise building in metropolises	The components of high-rise building form
The shortage of high-rise construction land, the shortage of mixed-use zones, the adjacency of elements with different uses together	Land use
Invalid hierarchy of urban roads, high traffic volume in all urban roads, inappropriate separation of pedestrian and pedestrian passages	Accessibility network
Lack of the same level of high-rise building with the floor available on the surface, Not paying attention to Iranian architecture and urban design	Proportions
Environmental and environmental pollution, lack of attention to the design of urban landscape, lack of attention to pristine nature and landscapes in the city	Urban landscape and aesthetics
Per capita green space, inadequate distribution of green space, lack of open spaces in the city, abandoned open spaces	Popular places-Outdoor-Green space
Insecurity of children's space, lack of social supervision, environmental control over humans, lack of manageable spaces, social monitoring, social participation, comfort, spatial control, hierarchy in the realm	Culture of security and peace
Lack of physical integrity in urban walls, uniformity of space, spatial interpenetration, privacy, readability, unity and social order, activity affinity	Spatial continuity
Encoding, Space Porosity, Permeability, Human Scale, Social Response, Social Participation	Physical need

۳-۴- مفهوم فرهنگ

(آشوری، ۱۳۹۶). فرهنگ از نظر تایلور مجموعه پیچیده‌ای است که شامل معارف، معتقدات، هنرها، صنایع، فنون، اخلاق، قوانین، سنن، و بالاخره تمام عادات و رفتار و ضوابطی است که فرد به عنوان عضو جامعه، از جامعه خود فرا می‌گیرد و در برابر آن جامعه وظایف و تعهداتی را بر عهده دارد (روح‌الامینی، ۱۳۹۴)

از آنجا که هر جامعه بر پایه تفکر خویش، برای فرهنگ تعریفی ارائه می‌نماید معانی و مفاهیم متنوعی را می‌توان برای فرهنگ بیان کرد. تعاریف فرهنگ از دیدگاه صاحب نظران به طور مختصر در جدول ذیل آمده است:

فرهنگ در گسترده‌ترین معنای خود، به معنای مجموع آفرینش‌های بشری و برایندهای سازمان یافته تجربه بشری تاکنون به کار می‌رود. فرهنگ شامل همه چیزهایی است که بشر به صورت ابزارها، سرپناه‌ها، و دیگر کالاهای مادی و فرآیندها ساخته است. فرهنگ همچنین شامل همبستگی‌های درونی این عناصر با دیگر جنبه‌های زندگی بشریست، بدان سان که آن را از زندگی حیوانی جدا می‌کند. هر چیز مادی و غیر مادی که به دست بشر در جریان زندگی آفریده شده باشد، در مفهوم فرهنگ جای می‌گیرد

Table 4: Definitions of culture

Viewpoint	Theorist
It regards culture as a set of beliefs and beliefs that extend through the efforts of a certain group to overcome external compliance issues and internal unity.	Samuel Barnes
Culture is at the base of the building, expressing all beliefs, behaviors, knowledge, values and desires that open the lifestyle of each nation ... and ultimately is everything that a nation has, everything it does and whatever it thinks. Culture is a human-made environment	Herscovets
Culture is the behavior patterns of all groups called "way and way of life": the appearance of all human groups. The "culture" event is the same for all groups, but special cultural patterns are diverse in groups. A "culture" is a particular pattern of behavior that separates a society from other societies	Bennet and Tomman
Culture means the totality of the interconnectedness of the standard behavior that has been cultivated by the human race and is learned from generation to generation. No culture can be fine-tuned. Its meaning can be the forms of a particular meta-behavior of a society, a group of society, a race, a sphere, or certain classes.	Mead
Social succession is called culture. Culture, in the general sense, is the entire social heritage of mankind, and in the sense of particular special veins of social heritage	Linton

دگرگون شده قرار می‌گیرد (مطلبی و همکاران، ۱۳۹۵). با توجه به اهمیت رفتارهای فرهنگی خانوادگی و رفتارهای جمعی در محیط‌های اجتماعی، لذا نقش مسکن تأمین نیازهای کیفی زندگی انسان و فراهم کردن شرایط مطلوب برای خانواده و تحقق فعالیت‌های خانوادگی است. این مهم ثبات و همبستگی خانوادگی را به همراه دارد. نقش دیگر مسکن بر مشارکت خانواده در اجتماعی بزرگتر است. زیرا تماس اجتماعی نیز یکی از نیازهای اساسی انسان است که نوع و گستره آن وابسته به فرهنگ جوامع می‌گردد. در حقیقت این بدان معناست که مشارکت اجتماعی خانواده بر مسکن تأثیر می‌گذارد، این تأثیر از یک سو سلسله مراتب و انتظام فضاهای داخلی واحد مسکونی را از سرپناه متفاوت می‌کند، از سوی دیگر بر نحوه ترکیب واحدها و تعامل آنها با یکدیگر در نظام کلان با بافت مسکونی تأثیر خواهد گذاشت. (پوردیهیمی، ۱۳۹۱). همچنین شرایط فیزیکی تأثیر انکارناپذیری بر رفتار و افکار انسان دارد تا آنجا که بررسی رفتارهای انسان بدون توجه به محیط و شرایط فیزیکی حاکم بر آن امکان پذیر نیست (خاکزند و بقالیان، ۱۳۹۵). بهزادفر و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان "کیفیات محیطی مؤثر بر قرارگاه رفتاری در فضاهای سبز و باز محلی"، شکل‌گیری رفتار فرد در نتیجه انگیزش‌های او، قابلیت‌های محیط و تصاویر خارج از ادراک مستقیم محیط و معانی حاصل از آن بیان نموده است نتایج حاصل از یافته‌ها مبین آن است که هنجارهای نفوذپذیری بصری و فیزیکی، تنوع فعالیتی، امنیت و آسایش محیطی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کارکرد قرارگاه‌های رفتاری می‌باشد.

۴-۵- تعاملات اجتماعی در محیط‌های بلندمرتبه

از نیازهای مهم انسان، نیاز به برقراری رابطه با دیگران است که زمینه‌ساز حضور انسان‌ها در فضا می‌باشد.

همچنین این مفهوم از رویکردهای مختلفی تعریف شده است که عبارتند از:

- ۱- رویکرد مردم شناسان
- ۲- رویکرد جامعه شناسان
- ۳- رویکرد زبان شناسان
- ۴- رویکرد زبان شناسان

بررسی اجمالی تعاریفی که برای فرهنگ ارائه گردید حکایت از ریشه تقریباً واحد آنها دارد (الیاسی و همکاران، ۱۳۹۴). اما با در نظرگیری رویکردهای مختلف نسبت به این مفهوم در جوامع و افراد مختلف متناسب با نوع و الگوی سکونت آنها و در نتیجه ادراک و انتظارات مختلف از آن، در این پژوهش این مفهوم در فارس و علی‌الخصوص در شهر شیراز و بالطبع ادراک آن در بلندمرتبه‌های شهر شیراز مورد نظر قرار گرفته است و بنابراین مؤلفه‌های مورد بررسی و بیان شده در متن نیز بر اساس نظرات ساکنین این بلندمرتبه‌ها و هم سو با فرهنگ شهروندان شیراز انتخاب گردیده است.

۴-۴- فرهنگ سکونتی و نیاز در محیط‌های بلندمرتبه

یکی از مهم‌ترین وجوه سکونت، امکان کسب هویت در خلال زندگی به واسطه فرهنگ‌پذیری از کالبد سکونتی است. نظر به مفهوم هویت که به هویت فردی و اجتماعی انشقاق می‌یابد، هویت فردی در سکونت شخصی شکل می‌پذیرد، چنان که بیان می‌شود "سکونت را می‌توان بیانگر تعیین موقعیت و احراز هویت نیز دانست" (شولتز، ۱۳۹۴). فرهنگ سکونتی به معنای توجه به آداب، قواعد و الزام‌های زندگی در محیط جمعی یعنی مجتمع‌های زیستی معنا و مفهوم پیدا می‌کند و دوری از آن باعث بالا رفتن مشکلات اجتماعی می‌شود (زارع شاه‌آبادی و ترکان، ۱۳۹۳). انسان با توجه به نیازها، ارزش‌ها و هدف‌های خود، محیط را دگرگون می‌کند و بطور متقابل تحت تأثیر محیط

منابع تعیین معنی برای ما است، ارزش‌های آن چارچوبی مرجع به وجود می‌آورد که گاهی باعث مقاومت ادراکی در برابر عناصر نا آشنا، نا مأنوس و بی‌معنی شده و گاهی باعث گزینش موارد خاص برای ادراک می‌شود. از این رو در پدیده‌های ادراکی، عوامل فرهنگی گروه و ارزش‌های حاکم بر جامعه موجب تفاوت در ادراک می‌شود (پاکزاد و بزرگ، ۱۳۹۳). این مفهوم فرآیندی ذهنی است که از طریق ارتباط انسان و فضای پیرامون او انجام می‌گیرد. انسان، پیام‌های حسی محیط را دریافت کرده و تصویری از محیط در ذهن خود به وجود می‌آورد. یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری این تصویر، خاطرات فردی یا جمعی از محیط یا به عبارت دیگر هویت محیط است. آنچه به محیط هویت می‌بخشد، نحوه استفاده از آن و ارتباط با این پدیده پیچیده است که از فرهنگ جامعه ناشی می‌شود (حبیبی و سید برنجی، ۱۳۹۲). "لینچ" در کتاب شکل خوب شهر، هویت را اینگونه تعریف نموده است: هویت یعنی حدی که شخص می‌تواند یک مکان را به عنوان مکانی متمایز از سایر مکان‌ها مورد شناسای قرار دهد، به گونه‌ای که شخصیتی مشخص و منحصر به فرد داشته باشد (پاران و بهرو، ۱۳۹۵). از آنجا که مفهوم هویت با حس تعلق و خاطره انگیزی مترادف است، و انسان به محیط‌های آشنا و دارای سابقه سکونت تعلق خاطر بالاتر دارد، در نهایت یافتن اینگونه فضاها، باعث افزایش احساس امنیت و آرامش در محیط خواهد شد.

۴-۷- حس تعلق و رضایتمندی در بلندمرتبه سازی و فرهنگ

سکونت

حد و اندازه‌های که مردم امکان زدن مهر و نشان خویش را بر مکان پیدا می‌کنند، کیفیتی است که حس تعلق نامیده می‌شود. هدف ایجاد حس تعلق، این است که مردم به زدن نشان خویش بر مکان‌هایی که فعالیت و سکونت می‌کنند، تشویق شوند (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). طبقه تعریف شاهچراغی و بندرآباد در کتاب "محاط در محیط" فعالیت‌ها و شکل کالبدی موجود در مکان بر حس وابستگی افراد تأثیر می‌گذارد و ارتباطات فرهنگی و اجتماعی، خاطرات و مفاهیم شخصی بر وابستگی و تعلق احساس به مکان مؤثر است. تعلق مکانی رابطه هم پیوندی بین انسان و محیط است (شاهچراغی بندرآباد، ۱۳۹۴). تأثیر مثبت این احساس بر جنبه‌های ذهنی ساکنین، در نهایت به ایجاد حس نزدیکی و ارتباط متقابل با محیط می‌انجامد. این ادراکات به وجود آورنده نوعی احساس رضایت بوده که به ایجاد پیوندهای مثبت بین ساکنین و محیط در آن‌ها می‌انجامد (چرخچیان، ۱۳۹۳).

اجتماع پذیری در فضاهای شهری در ارتباط با ایجاد روابط اجتماعی مطلوب و افزایش فرصت‌های تعامل اجتماعی در ارتباطات فردی و فرافردی (گروهی) مطرح می‌شود (منصوری و جهان‌بخش، ۱۳۹۵). این امر در یک فضای اجتماعی حمایت‌کننده در کنار تأمین آسایش فیزیولوژیکی، ادعای قلمرو، حس مالکیت و دریافت عدالت در فضا میسر خواهد بود (منجری و کشاورز، ۱۳۹۶). از جمله محیط‌های مناسب این رخداد، فضاهای باز مابین ساختمان‌های مسکونی به عنوان بستر پیوند ساکنان با طبیعت و محل گذران اوقات فراغت در مکان بیرونی بلافصل خانه است. بنابراین، بازنگری و توجه ویژه به طراحی فضاهای باز مجموعه‌های مسکونی به عنوان حیاط مشترک و جمعی، به منظور ایجاد محلی برای برقراری تعاملات اجتماعی و در پی آن افزایش حضور مردم و در نتیجه افزایش امنیت اجتماعی و ایجاد حس مسئولیت در ساکنان نسبت به محل زندگی خود، امری ضروری است (رجبی‌فر و خردمند، ۱۳۹۴). در واقع فضاهای باز مسکونی به نوعی تبلور ماهیت زندگی جمعی هستند و موجب فراهم آمدن موقعیت‌هایی برای رشد خلاقیت، زمینه معاشرت، تقابل و تعامل اجتماعی ساکنین می‌شود، همچنین با جلب مردم به خود سبب ایجاد تعلق خاطر و سرزندگی محیط شده و در خلق محیط با تعاملات اجتماعی بالا نقش مهمی ایفا می‌کنند (خاکزند و بقالیان، ۱۳۹۵).

به طور کلی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر حضورپذیری و تعاملات اجتماعی و خلق یک فضای موفق که بتواند پذیرای افراد و گروه‌های مختلف باشد مستلزم تأمین عوامل زیر است:

- ۱- تأمین قلمرو، امنیت، ساختار منسجم، تناسب، تداوم و خوانایی و قابل پیش‌بینی بودن فضا
- ۲- وجود تسهیلات مناسب در فضا، پاسخگویی، راحتی و آسایش محیطی
- ۳- میزان اطلاعات، شور و هیجان محیطی و سرزندگی: که مستلزم وجود ابعادی چون پیچیدگی، زیبایی، آموزش، امکان بیان خود، گوناگونی و تضاد، انتخاب، هویت‌یابی، خلوت‌جویی و دلبستگی در فضا است.

۴-۶- تعاملات اجتماعی (پورمحمدی و عطایی، ۱۳۹۴)

۴-۶- ادراک و هویت در بلندمرتبه سازی و فرهنگ سکونت
ادراک اجتماعی، حاصل مقایسه مجموعه‌ای از اطلاعات واقعی با یک سلسله اعتقادات، تصورات و ذهنیات اجتماعی است که فرد از فرهنگ و اجتماع خود در طول تجارب زندگی یاد گرفته است. در واقع از آنجایی که اجتماع یکی از

۵- یافته‌های پژوهش

اولین گام در این پژوهش شناسایی مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی می‌باشد. برای این منظور طی یک بررسی مبانی نظری، عمده‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی، شناسایی گردید. سپس این مؤلفه‌ها بر اساس یک اجماع نظر از خبرگان با استفاده از روش دلفی مورد تحلیل قرار گرفت. مؤلفه‌های شناسایی شده در نتیجه بررسی مبانی نظری در اختیار گروهی از اساتید حوزه معماری در سراسر (ترجیحاً اساتیدی که با حوزه معماری استان فارس خصوصاً

شیراز آشنایی دارند) کشور قرار گرفت. با توجه به محدودیت‌های دسترسی به این افراد، از روش گلوله برفی برای جمع‌آوری اطلاعات در این بخش استفاده شد. در این راستا، مؤلفه‌ها طی سه مرحله در اختیار صاحب نظران قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد تا ضمن تعیین میزان اهمیت هر یک از مؤلفه‌ها، نظرات تکمیلی خود را بیان کنند. با توجه به نتایج مدل دلفی، ۱۵ مؤلفه زیر به عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی استخراج گردید که بر اساس امتیازات کسب شده توسط هر مؤلفه از مدل دلفی، جدول رتبه بندی مؤلفه‌ها ارائه گردیده است (جدول ۵).

Table 5: Ranking of high-rise building impact factor components on culture of residence by using the Delphi model

Rating	Points	Component
1	4.75	Social supervision
2	4.69	Peace
3	4.61	Belonging and attachment to environment
4	4.51	Lively and pleasant
5	4.32	Permeability
6	4.23	Popular places
7	4.11	Culture of security
8	4.05	Social unity and discipline
9	3.94	Presence
10	3.78	Density
11	3.62	Urban Management
12	3.61	Accessibility network
13	3.60	Proportions
14	3.58	social involvement
15	3.55	Human Scale

۵-۱- آزمون تحلیل عاملی

با توجه به اینکه هدف نهایی این پژوهش تحلیل ادراکات و انتظارات از مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی می‌باشد، تعداد بالای مؤلفه‌های شناسایی شده (۱۵ مورد) موجب دشواری و پیچیدگی در طراحی و آزمون سؤالات پیشنهادی خواهد شد. لذا، باید تعداد این مؤلفه‌ها به نوعی کاهش داده شود. برای این منظور از آزمون تحلیل عاملی استفاده گردید. تحلیل عاملی تکنیکی است که کاهش تعداد زیادی از متغیرهای وابسته به هم را به صورت تعداد کوچکتري از ابعاد پنهان یا مکنون امکان‌پذیر می‌سازد. به عبارت دیگر، این شیوه آماری به یافتن راهی جهت تلخیص اطلاعات موجود در تعدادی متغیرهای اصلی می‌پردازد و آن‌ها را به یک سری عوامل کوچکتر با کمترین میزان ریزش اطلاعات تبدیل می‌کند. لازم به ذکر است در این آزمون با تأیید نرمال بودن

مشاهدات و به منظور استفاده از تحلیل عاملی، بررسی دو آزمون مقدماتی KMO و بارتلت حائز اهمیت است. آزمون KMO و بارتلت به صورت جدول (۶) با مقدار بالاتر از ۰.۵ برای آزمون KMO و مقدار معنی‌داری کمتر از ۰.۰۵ برای مؤلفه مقداری بارتلت نشان از احتمال مفید بودن آزمون تحلیل عاملی برای داده‌های موجود است و کفایت نمونه‌گیری برای این آزمون را تأیید می‌نماید.

Table 6: KMO and Bartlett tests

0.671	KMO Measure of Sampling Adequacy	
912.138	Chi-Square	Bartlett Test
461	df	
0.039	Sig.	

همچنین برای دقت بیشتر در محاسبات و یکسان نبودن تعداد سؤالات مطرح شده در هر مؤلفه، سعی گردید تا میانگین پاسخ سؤالات هر مؤلفه در محاسبه واریانس کل استفاده گردد.

Table 7: Total variance explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loading		
	total	% of variance	Cumulative %	total	% of variance	Cumulative%
1	5.882	34.601	34.601	5.882	25.864	25.864
2	2.467	14.513	49.114	2.467	15.106	40.970
3	1.594	9.378	58.492	1.594	15.080	56.050
4	1.433	8.427	66.920	1.433	8.639	64.689
5	1.086	6.389	73.309	1.086	8.620	73.309
6	.996	5.856	79.165			
7	.828	4.868	84.033			
8	.752	4.421	88.454			
9	.670	3.943	92.397			
10	.488	2.868	95.265			
11	.320	1.883	97.149			
12	.222	1.308	98.457			
13	.153	.898	99.355			
14	.068	.400	99.755			
15	.042	.246	100.000			

سؤال باید در یک متغیر پنهان (عامل) دارای بار بالا باشد تا نشان دهند که آن سؤال فقط به یک گروه تعلق دارد. مقدار بار بالا برای بیش از یک گروه از نظر تئوریک با مفهوم تحلیل عاملی مغایرت دارد. زیرا یک سؤال نمی‌تواند همزمان در دو عامل در نظر گرفته شود. همچنین هر سؤال باید در یک عامل دارای بار بالا باشد. بنابراین برای اصلاح این مورد از چرخش واریماکس استفاده شده است. همان‌گونه که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، تمامی سؤالات در گروه خود دارای بار بالا بوده و در نتیجه معنی‌داری تقسیم‌بندی به کار رفته مورد تأیید است.

ستون آخر این جدول نشان می‌دهد که تمامی عوامل (از عامل اول تا عامل پنجم) با یکدیگر مؤید ۷۳.۳ درصد از تغییرپذیری متغیرهای اصلی پژوهش می‌باشد. به عبارت دیگر استفاده از این ۵ عامل به جای ۱۵ مؤلفه می‌تواند بالغ بر ۷۳٪ بیانگر همان مؤلفه‌ها باشد. این مقدار بالا تأییدی بر این است که استفاده از گروه‌بندی سؤالات به غنای بیش‌تر پژوهش کمک خواهد نمود.

جدول (۸) مقادیر بارهای عاملی سؤالات متناظر با هر متغیر پنهان می‌باشد. به‌منظور سهولت بیشتر فقط مقادیر بارهای بالاتر از ۰.۵ در این جدول نشان داده شده است. هر

Table 8: Factor load of components in the varimax rotation

Component (rank)	1	2	3	4	5
Permeability (5)	0.870				
Density (10)	0.762				
Proportions (13)	0.778				
Human scale (15)	0.718				
Social supervision (1)		0.854			
Peace (2)		0.880			
Security culture (7)		0.830			
Accessibility Network (12)		0.738			
Popular places (6)			0.792		
Presence (9)			0.752		
Social involvement (14)			0.724		
Urban Management (11)				0.722	
Belonging and attachment to environment(3)					0.918
Lively and pleasant (4)					0.922
Social unity and discipline (8)					0.816

فیزیکی، نیاز ایمنی و آرامش، فرهنگ سکونتگی و تعاملات اجتماعی، فرهنگ سکونتگی و هویت اجتماعی، فرهنگ سکونتگی و نظم و خود شکوفایی نام‌گذاری گردید.

پنج عامل به دست آمده از جدول (۸) بر اساس ماهیت سؤالات مربوطه و مطالب مطرح شده درباره آن مؤلفه‌ها در مبانی نظری، ضمن مشورت با اساتید، با عناوین نیاز

Table 9: Grouping effective components of a high-rise building on culture of residence

<ul style="list-style-type: none"> • Permeability • Density • Proportions • Human scale 	physical need
<ul style="list-style-type: none"> • Social supervision • peace • Security culture • Accessibility network 	safety and peace
<ul style="list-style-type: none"> • Popular places • Presence • Social involvement 	social interaction
<ul style="list-style-type: none"> • Urban management 	social identity
<ul style="list-style-type: none"> • Belonging and attachment to environment • Lively and pleasant • Social unity and discipline 	social identity

شود. برای این منظور از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف استفاده گردید، که نتایج آن برای هر دو بخش پرسشنامه (وضع موجود و وضع مطلوب) به صورت جدول (۱۰) به دست آمد.

۲-۵- بررسی نرمال بودن مشاهدات
چنانچه قبلاً اشاره گردید؛ برای تعیین نوع آزمون‌های آماری مورد استفاده، ابتدا باید نوع توزیع مشاهدات مشخص

Table 10: Kolmogorov-Smirnov test in two sections of the Ideal situation and current situation

		Ideal situation	current situation
N		110	110
Normal Parameters	Mean	3.89936	3.94848
	Std. Deviation	0.138994	0.274930
Most Extreme Differences	Absolute	0.07	0.114
	Positive	0.048	0.078
	Negative	-0.070	-0.114
Kolmogorov-Smirnov Z		0.733	1.198
Sig.		0.656	0.114

استفاده می‌شود و فرضیات آماری زیر برای آن در نظر گرفته می‌شود:

فرض H0: میانگین اهمیت عامل کوچک‌تر یا مساوی ۵ می‌باشد.

فرض H1: میانگین اهمیت عامل بزرگ‌تر از ۵ می‌باشد. مقدار آماره t برای هر یک از سؤالات و نیز برای مقادیر میانگین سؤالات مربوط به هر یک از پنج عامل با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$t = \frac{(x - \mu)}{\left(\frac{Sx}{\sqrt{n}}\right)}$$

این مقادیر با استفاده از نرم افزار SPSS و در سطح اطمینان ۹۵٪ انجام می‌گیرد و مقدار شاخص معنی‌داری Sig. کمتر از ۰/۰۵ بیانگر رد فرض صفر و اهمیت بالای

با توجه به مقادیر بالاتر از معیار ۰/۰۵ برای هر دو گروه، می‌توان گفت با احتمال ۹۵٪ مشاهدات موجود از توزیع نرمال بهره‌مند می‌باشد. بر این اساس برای ادامه تحلیل‌ها باید از مجموعه آزمون‌های آماری پارامتریک استفاده نمود. در نتیجه ارزیابی اهمیت عوامل از طریق آزمون مقایسه میانگین یک نمونه‌ای t^2 و برای تحلیل شکاف از آزمون مقایسه میانگین زوجی t^3 استفاده نمود. دلیل استفاده از آزمون مقایسه میانگین زوجی این است که داده‌ها مربوط به یک جامعه آماری در دو وضعیت مطلوب و موجود می‌باشد.

۳-۵- آزمون مقایسه میانگین یک نمونه‌ای

آزمون مقایسه میانگین یک نمونه‌ای در این پژوهش با هدف بررسی معنی دار بودن اهمیت مؤلفه‌های مورد بررسی

F1 تا F5)، در وضع موجود - حاکی از قابل قبول بودن مؤلفه‌ها در کشور و اهمیت معنی‌دار تمامی آنها می‌باشد.

عوامل و مؤلفه‌ها خواهد بود. چنانچه مقدار sig. در جدول (۱۱) نشان می‌دهد، نتیجه آزمون مقایسه میانگین برای تمامی سؤالات (q۱ تا q۴۱) و بعداً مطرح شده (به ترتیب

Table 11: Evaluation of the Importance of High-rise Effective Components on Culture of Residence

Confidence Interval 95%		Mean Difference	Sig.	df	t	Item
Lower	Upper					
1.04	0.71	0.873	0.000	109	10.539	1
10.6	0.72	0.900	0.000	109	11.312	2
1.20	0.96	1.082	0.000	109	17.416	3
0.92	0.58	0.752	0.000	109	8.889	4
1.03	0.69	0.862	0.000	109	10.035	5
1.05	0.71	0.880	0.000	109	10.478	6
1.17	0.85	1.009	0.000	109	12.699	7
1.25	0.97	1.110	0.000	109	15.462	8
0.76	0.41	0.587	0.000	109	6.556	9
1.12	0.82	0.972	0.000	109	12.924	10
1.14	0.82	0.981	0.000	109	12.375	11
1.32	1.08	1.200	0.000	109	19.045	12
0.81	0.44	0.627	0.000	109	6.680	13
1.11	0.76	0.936	0.000	109	10.790	14
1.23	0.99	1.109	0.000	109	18.166	15
1.20	0.96	1.082	0.000	109	17.416	16
0.97	0.64	0.809	0.000	109	9.725	17
1.14	0.83	0.982	0.000	109	12.501	18
1.09	0.80	0.945	0.000	109	12.775	19
1.12	0.86	0.991	0.000	109	14.905	20
1.15	0.87	1.009	0.000	109	13.992	21
1.14	0.83	0.982	0.000	109	12.673	22
1.10	0.86	0.982	0.000	109	16.596	23
1.15	0.91	1.027	0.000	109	16.784	24
1.17	0.87	1.018	0.000	109	13.524	25
1.21	0.90	1.055	0.000	109	13.639	26
1.06	0.78	0.918	0.000	109	12.951	27
1.02	0.67	0.844	0.000	109	9.634	28
0.97	0.63	0.800	0.000	109	9.153	29
0.99	0.64	0.817	0.000	109	9.321	30
0.91	0.58	0.743	0.000	109	9.082	31
0.95	0.58	0.764	0.000	109	8.285	32
0.93	0.57	0.752	0.000	109	8.317	33
0.98	0.64	0.79	0.000	109	9.054	34
1.20	0.96	1.082	0.000	109	17.416	35
0.86	0.63	0.612	0.000	109	7.063	36
0.76	0.41	0.587	0.000	109	6.556	37
1.03	0.75	0.959	0.000	109	12.753	38
0.92	0.58	0.752	0.000	109	8.889	39
0.89	0.49	0.987	0.000	109	11.495	40
0.92	0.58	0.752	0.000	109	8.889	41
0.89	0.79	0.840	0.000	109	34.021	physical need (F1)
0.99	0.89	0.940	0.000	109	35.907	safety and peace (F2)
1.08	0.98	1.040	0.000	109	38.531	social interaction (F3)
1.20	0.96	1.082	0.000	109	17.416	social identity (F4)
0.99	0.86	0.922	0.000	109	31.311	discipline and self-flourishing (F5)

(۱۲) آمده است. در تحلیل شکاف میانگین وضعیت موجود (ادراکی) با وضعیت ایده آل (انتظاری) مقایسه و تصمیم گیری صورت می پذیرد. البته بایستی توجه داشت که تحلیل شکاف بر اساس فرضیات H0 و H1 به شکل زیر مطرح می گردد:

H0: بین انتظارات و ادراکات از وضعیت مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی شکاف معنی دار وجود ندارد.

H1: بین انتظارات و ادراکات از وضعیت مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی شکاف معنی دار وجود دارد.

این آزمون بر اساس توزیع t student صورت می گیرد. بر همین اساس مقدار آماره t برای داده‌های وضعیت موجود و مطلوب هر عامل به صورت جداگانه محاسبه و با توجه به حدود بالا و پایین محاسبه می شود. توزیع موجود با توجه به فرض برابری میانگین‌ها از نوع دو دنباله می باشد بنابراین در صورتی که مقدار t به دست آمده برای هر عامل (از رابطه زیر)، در محدوده دو مقدار بحرانی (مقدار متناظر با سطح خطای ۵ درصد و درجه آزادی موجود، در جدول توزیع t) باشد، فرض صفر تأیید می شود و عامل مربوطه دارای شکاف معنی دار نمی باشد. در غیر این صورت شکاف معنی دار در آن عامل به تأیید خواهد رسید.

$$t = \frac{d}{\sqrt{S_d^2/n}}$$

در این فرمول d اختلاف بین مقادیر متوسط وضع مطلوب و موجود و Sd انحراف معیار اختلاف‌ها می باشد.

با توجه به مقدار شاخص معنی دار که کمتر از معیار ۰/۰۵ می باشد، در نتیجه اختلاف صحیحی بین میانگین جواب‌های مربوط به این فرضیه با میانگین ملاک وجود دارد و با توجه به فاصله اطمینان و مثبت بودن هر دو حد بالا و حد پایین این نتیجه به دست می آید که میانگین پاسخ افراد بزرگتر از میانگین مورد نظر یعنی عدد ۳ می باشد که به این معناست بیشتر افراد گزینه‌های بزرگتر از ۳ یعنی موارد زیاد و بسیار زیاد را در نظر گرفته‌اند. مثبت بودن تفاوت میانگین نیز به معنای بیشتر بودن میانگین پاسخ سؤالات از میانگین ملاک است که همان نتیجه قبل را ثابت می کند.

به عبارت دیگر، نتایج جدول فوق نشان می دهد که کارشناسان تمامی تمامی مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی دارای ضرورت و اهمیت بالا تشخیص داده‌اند. این نیاز تشخیص داده شده به حدی بالا تشخیص داده شده است که مقادیر آمار t در این آزمون تماماً میل به بالا داشته و در بخش انتهایی (نزدیک به ۱۰۰٪) نمودار توزیع t قرار می گیرند. اما این تأیید قوی درباره اهمیت و ضرورت شناخته شده بیان گر این نیست که این موارد در آن وضعیتی قرار دارند که مورد انتظار است. برای این منظور باید آزمون بین آنچه درک شده و آنچه انتظار می رود (وضع موجود و وضع مطلوب) صورت گیرد که در ادامه از طریق آزمون مقایسه میانگین زوجی این مسئله بررسی می شود.

۴-۵- آزمون تحلیل شکاف

با توجه به تأیید نرمال بودن توزیع مشاهدات در آزمون قبل، می توان از آزمون پارامتریک مقایسه میانگین زوجی برای تحلیل شکاف استفاده نمود که نتیجه آن در جدول

Table 12: Paired Sample t Test (gap analysis)

		paired comparison				
		mean	standard deviation	mean average deviation		
Comparative 1	physical need	0.2004-	0.6954	0.0662		
Comparative 2	safety and peace	0.2407-	0.6091	0.0573		
Comparative 3	social interaction	0.1277-	0.3885	0.0346		
Comparative 4	social identity	0.0847-	0.3311	0.0365		
Comparative 5	discipline and self-flourishing	0.0961-	0.4360	0.0400		
Comparative 6	general situation	0.1217-	0.5321	0.0503		
		paired differences				
		Confidence Interval 95%			t	df
		of the Difference				Sig.
		Lower	Upper			
Comparative 1	physical need	0.3310-	0.0698-	4.002-	109	0.004
Comparative 2	safety and peace	0.3559-	0.1256-	4.145-	109	0.00
Comparative 3	social interaction	0.1980-	0.0574-	3.480-	109	0.002
Comparative 4	social identity	0.1508-	0.0186-	2.410-	109	0.024
Comparative 5	discipline and self-flourishing	0.1788-	0.0135-	2.329-	109	0.011
Comparative 6	general situation	0.2217-	0.0218-	2.646-	109	0.017

حداقل‌ها) در آزمون مقایسه میانگین یک نمونه‌ای به تأیید رسید؛ بین آنچه در ایران درباره مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی درک شده است و آنچه که از نظر کارشناسان باید وجود داشته باشد، اختلاف وجود دارد. اما، طبیعتاً این اختلاف در تمامی زمینه‌ها یکسان نمی‌باشد. بنابراین، برای شناخت بهتر این اختلاف‌ها از نمودار پراکنش به صورت تصویر (۱) استفاده گردیده و در این نمودار موقعیت هر عامل بر اساس دو وضعیت مطلوب و موجود آن نشان داده شده است.

مقدار معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ در جدول (۱۲)، وجود اختلاف بین وضع موجود و مورد انتظار را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، مقادیر نشان می‌دهد که بین ادراکات و انتظارات از مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتگاهی تفاوت (شکاف) معنی‌دار وجود دارد. این وضعیت هم برای میانگین کلیه سؤالات در پرسشنامه (مقایسه ششم) و هم برای هر یک از عوامل به صورت مجزا (مقایسات اول تا پنجم) به دست آمده است. به عبارت دیگر، همچنان که اهمیت قابل قبول (وجود

Table 13: Dispersion of the research factors gap

Factors	Component Ratings	Gap analysis (ideal situation)	Gap analysis (current situation)
physical need	5-10-13-15	3.71	۲.۰۴
safety and peace	1.2-7-12	4.26	2.25
social interaction	6-9-14	3.98	2.04
social identity	11	4.10	2.08
discipline and self-flourishing	3-4-8	4.22	2.16

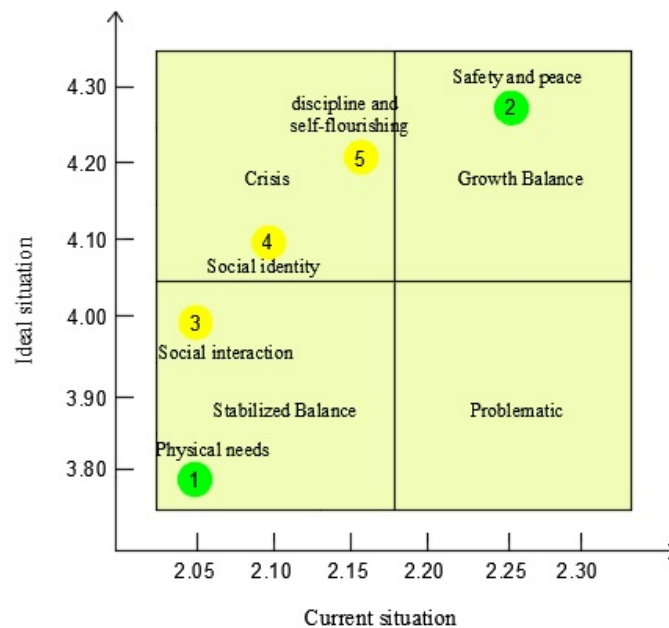

Image 1. Scree Plot of Gap Factor

این زمینه می‌باشد. عوامل قرار گرفته در این وضعیت شامل هویت اجتماعی با مؤلفه "مدیریت شهری" و نظم و خودشکوفایی با مؤلفه‌های "حس تعلق، حس سرزندگی، وحدت و نظم اجتماعی" هم اکنون در شرایط نامطلوبی قرار دارند و می‌بایست توجه به آنها در اولویت قرار گیرد زیرا بی‌توجهی به آن بی‌شک شرایط را در شکل‌گیری فرهنگ سکونتی شیراز بحرانی می‌نماید. موقعیت تعادل تثبیت شده،

در موقعیت مساله‌ساز، ارزیابی از وضعیت موجود بالا است اما انتظار چندانی از عوامل این بخش وجود ندارد، به عبارت دیگر چالش در این وضعیت هنوز به حد بحرانی نرسیده است اما مشکل آن قابل حل می‌باشد، که در این پژوهش عاملی در این موقعیت قرار نگرفته است. در نقطه مقابل، موقعیت بحران‌زا قرار دارد و وضع مطلوب و مورد انتظار بالا و موجود پایین، بیانگر عقب ماندگی درک شده در

شده است در فرهنگ معماری و شهرسازی کنونی توجه لازم به معیارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و از جمله کیفیت محیط مسکونی به معنای واقعی آن اعمال نشود چرا که عدم توجه به هر یک از این معیارها آثار سوئی را در پی خواهد داشت. با توجه به اهمیت فرهنگ سکونتی در بلندمرتبه‌ها به واسطه تغییر در ماهیت و سبک زندگی ساکنین و ضرورت آفرینش بلندمرتبه به عنوان ابزاری برای پایداری اجتماعی در شهرها، لازم است با شناخت تأثیر مؤلفه‌های بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی و ارائه راهکارهایی به منظور هماهنگ کردن بلندمرتبه‌ها با فرهنگ خاص شهرها، در راستای بهبود شرایط زندگی و تأمین محیطی سرشار از آرامش گام برداشت.

با توجه به نتایج پژوهش در رتبه‌بندی مؤلفه‌ها به روش دلفی، مؤلفه‌های " نظارت اجتماعی " و " آسایش "، " حس تعلق و دلبستگی به محیط " و " سرزنده و خوشایند بودن " را می‌توان به عنوان مهمترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بلندمرتبه بر فرهنگ سکونتی معرفی نمود. همچنین با توجه به به قرارگیری مؤلفه " مدیریت شهری " در وضعیت بحران‌زا، نیاز به توجه مسئولین شهری به خدمات رسانی الزام گردید.

با توجه به نتایج پژوهش، " هویت اجتماعی " و " نظم و خودسکوفایی " مهم‌ترین چالش‌های پیش‌رو فرهنگ سکونتی در ساختمان‌های بلندمرتبه کشور خصوصاً شهر شیراز محسوب می‌شود، زیرا وضع موجود در این بخش بسیار ضعیف و انتظارات از آن بسیار بالا می‌باشد. بنابراین جهت بهبود شرایط لازم است به معانی و مفاهیم قابل فهم و هویت در بلندمرتبه‌ها توجه شود که نشان می‌دهد در مجموعه‌های بلندمرتبه شهر شیراز فضاهایی برای قدم زدن، خدمات ورزشی و تفریحی، امکانات حضور سالمندان و معلولین پیش بینی نگردیده است، لذا پیش بینی اینگونه فضاها در تقویت حس مکان و خوانایی، شکل‌گیری خاطرات جمعی، طراحی مناسب و متنوع و جذاب فضای سبز جهت ایجاد حس شادابی و سرزندگی فضا، افزایش همبستگی اجتماعی و روابط عاطفی مناسب و افزایش کیفیت فضاهای ورودی و نما باعث کاهش فاصله و نزدیکی وضع موجود به وضع مطلوب خواهد گردید.

قرارگیری عامل " نیاز ایمنی و آرامش " در حالت تعادل در حال رشد نشان می‌دهد که وجود فضاهایی به منظور حضور گروه‌های مختلف سنی با امکان نظارت اجتماعی بالا و به دور از آلودگی صوتی در ایجاد حس آسایش ساکنین، راحتی فضا در دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی، استفاده از فرم‌ها با خصوصیت آرام بخشی و فاقد بدنه‌های

حاکمی از این است که وضع مطلوب و موجود هر دو پایین می‌باشد. یعنی، خبرگان نسبت به این عوامل نگرانی کمتری دارند. عامل نیاز فیزیکی شامل مؤلفه‌های " تراکم، تناسبات، مقیاس انسانی و نفوذپذیری " و عامل تعامل اجتماعی شامل مؤلفه‌های " مشارکت اجتماعی، حضورپذیری و مکان مردمی " در وضعیت با ثباتی قرار دارند و مشکلات و چالش‌ها و تغییرات در آنها کمترین مقدار است. به عبارت دیگر در بین چهار گروه از کمترین درجه ضرورت توجه برخوردار است. اما در مقابل، در موقعیت تعادل رشد، هر دو معیار مطلوب و مورد انتظار و موجود در وضعیت بالا قرار دارد که نشان دهنده لزوم توجه جدی به این عوامل است. به عبارت دیگر خبرگان معتقدند که باید به بهبود عامل نیاز ایمنی و آرامش و مؤلفه‌های امنیت، نظارت اجتماعی، آسایش و شبکه دسترسی بیش‌تر توجه شود زیرا از اهمیت بسیار زیادی برخوردار می‌باشد. مؤلفه‌های این عامل شامل " امنیت، نظارت اجتماعی، آسایش و شبکه دسترسی " در وضعیت نسبتاً متعادلی قرار گرفته‌اند اما جای رشد و پیشرفت برای آنها وجود دارد. به عبارت دیگر توجه به نقش " ایمنی و آرامش " در شکل‌گیری فضاهای بلندمرتبه باید در دستور کار قرار گیرد.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

بلندمرتبه‌سازی پدیده‌ای است که کم و بیش، در طول تاریخ معماری، به آن پرداخته شده است. راهبرد بلندمرتبه‌سازی در ارتفاع در پاسخ به نیاز مسکن در نتیجه افزایش جمعیت، کمبود زمین‌های مناسب و جایگزینی تراکم جمعیت در زمین کمتر، بازسازی و نوسازی عمران شهری و جلوگیری از گسترش شهرها و بهینه شدن مصرف انرژی ساختمان در دهه‌های اخیر رواج یافته است. هر چند ساخت بناهای بلند بالاخص در ایران در ابتدا نیاز کارکردی، فرهنگی، اجتماعی و توسعه‌ای نبوده و این امر به تقلید از شهرهای بزرگ جهان صورت گرفته و صرفاً در دهه چهارم و نیمه اول دهه پنجم و دهه هفتم قرن جاری احداث بلندمرتبه‌ها با کاربری مسکونی برای کمک به حل مشکل مسکن مورد تأکید قرار گرفتند؛ لیکن با رعایت اصول و معیارهای معماری و شهرسازی می‌توان امکان استفاده مناسب و مطلوب از بلندمرتبه‌ها را ایجاد نمود. به طور کلی با توجه به شرایط خاص قرن حاضر استفاده مناسب و البته مشروط از بلندمرتبه‌ها را می‌توان راه حلی واقع‌گرایانه و مطلوب جهت اسکان مردم و اجتماعی و اقتصادی در شهرهای بزرگ دانست. در این میان عدم توجه به اصول صحیح در برنامه‌ریزی و طراحی اینگونه ساختمان‌ها سبب

همسایگی و دلجویی در مواقع بروز مشکلات، فرصت‌هایی برای همکاری و برخورد اتفاقی همسایگان، استفاده از مبلمان مناسب شهری در ایجاد امکان مکث و برقراری کنش‌های اجتماعی به بهبود وضع موجود کمک نمود. همچنین در بحث "نیاز فیزیکی" با توجه به اهمیت بالا، پیش‌بینی تناسبات در فرم، مصالح و رنگ، تلاش برای محصوریت متناسب با تناسب توده و فضا، استفاده از طراحی منظره و محوطه با خلاقیت بیشتر به ویژه در کنار نماهای با متغیر زیاد و یا یکدست و ساده بیش از حد و ایجاد تصاویر ذهنی (خوانایی، به خاطر سپردن، بازشناسی و جهت‌یابی) جهت نفوذپذیری بیشتر در ذهن ساکنین باید در اولویت توجه قرار گیرد.

تیز و فرهنگ ساکنین در رعایت حقوق دیگران در حد قابل قبولی است، اما انتظار می‌رود با افزایش رویت‌پذیری فضا توسط کاربری‌های فعال در شب، برگزاری برنامه‌های آموزشی جهت آشنایی ساکنین از حقوق فردی و اجتماعی زندگی در بلندمرتبه، لزوم استفاده از تکنولوژی عایق صوتی در جهت کاهش انتقال سر و صدا و گسترش ناوگان حمل و نقل عمومی این موارد بهتر از این نیز گردند و این عامل بیشتر از گذشته در کشور مورد توجه قرار گیرد.

اما در تعادل تثبیت شده شناخت مناسب یا انتظار و امید‌چندانی به عوامل "تعاملات اجتماعی" و نیز "نیاز فیزیکی" در فرهنگ سکونتی ساختمان‌های بلندمرتبه ندارد. در بحث "تعاملات اجتماعی" می‌توان با گسترش روابط

پی نوشت:

1. Scree plot
2. One Sample t Test
3. Paried Sample t Test

فهرست منابع:

- آشوری، داریوش (۱۳۹۶). تعاریفها و مفهومی فرهنگ، چاپ سوم، تهران، دفتر نشر آگه.
- البیاسی، ابراهیم؛ غلامی، حسین؛ محمودی، آکام (۱۳۹۴). طراحی خانه فرهنگ و هنر کرد با رویکرد پایدار (مهاباد)، کنفرانس ملی چالش‌های معاصر در معماری منظر و شهرسازی، تهران.
- اعتصام، ایرج (۱۳۹۲). سخنرانی تحولات نوین برج‌سازی در جهان.
- بهزادفر، مصطفی؛ قاضی‌زاده، ندا (۱۳۹۰). حس رضایت از فضای باز مسکونی، نمونه مورد مطالعه: مجتمع‌های مسکونی شهر تهران، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۴۵.
- بهزادفر، مصطفی؛ سربندی‌فراهانی، معصومه؛ عباس‌زادگان، مصطفی؛ الوندی‌پور، نینا (۱۳۹۳). کیفیات محیطی مؤثر بر قرارگاه رفتاری در فضاهای سبز و باز محلی، فصلنامه مطالعات برنامه ریزی شهری، سال دوم، شماره پنجم.
- پاکزاد، جهان‌شاه؛ بزرگ، حمیده (۱۳۹۳). الفبای روانشناسی محیط برای طراحان، چاپ سوم، تهران، انتشارات آرمانشهر.
- پوردیهیمی، شهرام (۱۳۹۰). فرهنگ و خانه، خانه و محیط روستا، شماره ۱۳۴.
- پوردیهیمی، شهرام (۱۳۹۱). شهر، مسکن و مجموعه‌ها، چاپ اول، تهران، انتشارات آرمان شهر.
- پوردیهیمی، شهرام؛ سجادی قائم مقامی، پروین؛ ضرغامی، اسماعیل (۱۳۸۹). اصول پایداری اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی، مجله صفا.
- چرخچیان، مریم (۱۳۹۳). بررسی نقش ویژگی‌های فردی در میزان دل‌بستگی کاربران به فضاهای شهری، نمونه موردی خیابان خیام در قزوین، جغرافیا و برنامه ریزی، دوره ۱۸، شماره ۴۷.
- حبیبی، سید محسن؛ سید برنجی، سیده کهربا (۱۳۹۵). رابطه بین خاطره انگیزی و مشارکت اجتماعی در باز آفرینی هویت شهری، نمونه موردی: میدان شهرداری رشت، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۱۷.
- خاکپور، مژگان؛ انصاری، مجتبی؛ شیخ مهدی، علی؛ طاووسی، مهدی (۱۳۹۴). ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی مسکن بومی، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۹.
- خاک‌زند، مهدی؛ بقالیان، آلاله (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضای باز و نیمه باز مجتمع‌های مسکونی، نشریه علمی-پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۱.
- ذاکری‌زاده، سارا (۱۳۹۲). سکونت، فرهنگ و معماری پایدار ایرانی، اولین همایش ملی معماری مرمت و شهرسازی و محیط زیست، همدان.
- رجبی‌فر، بهنام؛ خردمند، سپهر (۱۳۹۴). بررسی دلایل نیاز به تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی ایران، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و مدیریت شهری، تبریز.
- رزاقیان، فرزانه (۱۳۹۵). تحلیل اصول معماری سبز از طریق شاخص LEED در ساختمان‌های بلندمرتبه شهر مشهد، چهارمین همایش ملی فناوری‌های نوین صنعت ساختمان.
- رفیعیان، مجتبی؛ رضایی، سولماز؛ ارغان، عباس (۱۳۹۵). ارزیابی تأثیرپذیری حس تعلق شهروندی از حس مکان با تأکید بر مؤلفه معنایی آن؛ نمونه موردی: شهر جدید پردیس، مدیریت شهری، شماره ۴۴.

- روح‌الامینی، محمود (۱۳۹۴). زمینه فرهنگ شناسی: تألیفی در انسان‌شناسی فرهنگی و مردم‌شناسی با تجدید نظر و اضافات، چاپ یازدهم، تهران، انتشارات عطار.
- رهنما، محمدرحیم؛ رزاقیان، فرزانه (۱۳۹۲). مکان‌یابی ساختمان‌های بلندمرتبه با تأکید بر نظریه رشد هوشمند شهری در منطقه ۹ شهرداری مشهد، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال سوم.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر؛ ترکان، رحمت‌اله (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر در نگرش زنان نسبت به آپارتمان نشینی در شهر یزد، مطالعه تطبیقی زنان ویلاشین و آپارتمان نشین، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۶۵.
- سیدین، سید امین؛ عقلی مقدم، کسری (۱۳۹۴). تأثیر بلندمرتبه سازی بر انعطاف‌پذیری محیط و پایداری آن، دو فصلنامه معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۱۵.
- شاهچراغی، آزاده؛ بندرآباد، علیرضا (۱۳۹۴). محاط در محیط، کاربرد روان‌شناسی محیطی در معماری و شهرسازی، چاپ اول، تهران، انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی.
- شاهین، ایلکا؛ منصور، بهروز؛ نصیر سلامی، محمدرضا؛ صارمی، علی‌اکبر (۱۳۹۴). تبیین مفهوم مسکن و سکونت در رویکرد پدیدارشناسی و رهیافت پارادایم‌های فرهنگی زیستی، مدیریت شهری، شماره ۳۹.
- شولتز، کریستین نوربرگ (۱۳۹۴). مفهوم سکونت به سوی معماری تمثیلی، ترجمه: محمود امیر یاراحمدی، تهران، آگه.
- عباس‌زاده، شهاب؛ سید مرادی، زهره سادات؛ محمدی، فائزه (۱۳۹۴). بررسی رابطه قلمرو پای و روانشناسی محیط، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و مدیریت شهری، تبریز.
- عینی‌فر، علیرضا؛ ساسانی، مژگان؛ ذبیحی، حسین (۱۳۹۵). تحلیل رابطه بین کیفیت فضای میانی و کیفیت‌های انسانی - محیطی، مورد پژوهی: مجتمع‌های مسکونی شهر شیراز، نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، دوره ۲۱، شماره ۲.
- مطلبی، قاسم؛ گلستانی، نفیسه؛ میری، سمیرا (۱۳۹۵). جایگاه جلو خان مساجد دیروز و امروز در شکل‌گیری و تقویت قرارگاه‌های رفتاری، مقایسه تطبیقی نمونه موردی مسجد وکیل و مسجدالزهره در شیراز، مدیریت شهری، شماره ۴۳.
- منجزی، ساناز؛ کشاورز فضل، ساناز (۱۳۹۶). بررسی نقش مدیریت رشد کلانشهرها در جهت نیل به توسعه پایدار، نمونه موردی محله کیانپارس اهواز، ماهنامه علمی تخصصی شباک، سال سوم، شماره ۲۰.
- منصور، سید تاج‌الدین؛ جهانبخش، حیدر (۱۳۹۵). سنجش مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری در فضای شهری، مطالعه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه، نشریه علمی - پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۱.
- نقی‌زاده، محمد (۱۳۹۴). تأملاتی در تعامل با فرهنگ‌ها در زمینه نظریه‌ها و اصطلاحات، (نمونه: فضا و مکان)، مطالعات معماری ایران، شماره ۸.
- یاران، علی؛ بهرو، حسین (۱۳۹۵). بررسی عناصر هویت ساز در کالبد خارجی ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی در شهر تهران، نشریه علمی - پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۲.
- Feng P, Xingquan Wu (2011). Sustainable development of high-rise building, *Procedia Engineering*, Vol. 21.
- Fincher R, Wiesel I (2012). High-Rise Homes. *International Encyclopedia of Housing and Home*, pp. 379-383.
- Jansen SJT (2014). The impact of the have-want discrepancy on residential satisfaction, *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 40.
- Safdarian Gh, Farah H (2014). Study of the impact of culture on qualitative structure of residential complexes in Tehran, *International Journal of Architecture and Urban Development*, Vol. 4, No. 2.
- Ahmad T, Aibinu A, Thaheem MJ (2017). The effects of high-rise residential construction on sustainability of housing systems, *International High-Performance Built Environment Conference*.
- Hawez W, Khoshnaw DS, Byze AH (2016). High-Rise Buildings Aspects and Significant Impacts in Urban Areas.